

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN BAĞLANMA BİÇİMLERİ VE LİDERLİK BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ*

Arzu GÜLBAHÇE**, Semanur KODAN ÇETİNKAYA***, Sacit ÖZKURT****

ÖZ

Bu araştırma Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden üstün yetenekli ve zekalı çocukların bağlanma biçimleri ve liderlik becerileri arasındaki ilişkileri çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Erzurum, Bayburt ve Yozgat ilindeki Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden 153 üstün yetenekli ve zekalı öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Liderlik Becerileri Değerlendirme Ölçeği", "Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği" ve araştırmacılar tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler üzerinde korelasyon, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis h testi uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre liderlik becerileri ile güvenli bağlanma biçimi arasında pozitif yönde; liderlik becerileri ile kaçınmalı ve kaygılı bağlanma biçimleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: üstün yetenekli öğrenciler, liderlik becerileri, bağlanma biçimleri

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE TERMS OF GIFTED CHILDREN'S ATTACHMENT STYLE AND LEADERSHIP SKILLS

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the relationship between the attachment style and leadership skills of the gifted students at the Science and Art Center in terms of different kinds of variables. The universe of this study includes 153 gifted children who are educated in the BİLSEM in provinces of Bayburt, Erzurum and Yozgat. The data were collected by using the "Attachment Styles Scale for Early Adolescents" and "Roets Rating Scale for Leadership". These analyses are made on the data obtained from the study; Pearson correlation coefficient, Kruskal-Wallis and Mann-Whitney U. According to the results of the study, there is a positive relation found between the leadership skills and secure attachment style; and a negative relationship found between leadership skills, avoidance and anxious attachment styles.

Keywords: gifted students, leadership skills, attachment styles

* 22-25 Eylül 2014 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen "4. Ulusal Üstün Zekalıların ve Yeteneklilerin Eğitimi Kongresi: Üstünler ve Gelecek" kongresinde kısa bir özeti sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, K.K.E.F., Erzurum-Türkiye, e-posta: arzugulbahce@atauni.edu.tr

*** Arş. Gör., Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yozgat-Türkiye, e-posta: semanur.kodan@bozok.edu.tr

**** Uzm. Psk. Dan., Tire Kutsan Anadolu Lisesi, İzmir-Türkiye, e-posta: sacitozkurt@myynet.com

1. GİRİŞ

Üstün yetenekliler bazı özelliklerin dağılımı ve kompozisyonu açısından diğer insanlardan farklılık göstermektedirler (Akarsu, 2004, s.127). Üstün yetenekli çocuklar zeka, yaratıcılık, sanat, liderlik veya özel akademik alanlarda yaşıtlarına göre üstün özellikler taşıyan çocuklardır (Milli Eğitim Bakanlığı BİLSEM Yönergesi, 2007, s.1). Üstün zekalı çocuklar ise üstün zihni özellikler taşıyan ve akranlarına göre nitelik ve nicelik olarak farklılık gösteren çocuklardır (Çağlar, 2004, s.115). Üstün zekalı çocuklar her alanda akranlarına göre daha ilerideyken; üstün yetenekli çocuklar bazı alanlarda akranlarına göre daha ön plana çıkmaktadırlar. Bununla birlikte yetenek kavramı zekayı da içermektedir bu nedenle son yıllarda yetenek kavramı zeka kavramını da ifade etmektedir (Ataman, 2012, s.5). Bu doğrultuda çalışmada tek bir kavram olması açısından üstün zekayı da içine alan üstün yetenekli kavramı kullanılacaktır.

Üstün yetenekli çocukları diğer çocuklardan daha ön plana çıkaran mevcut özellikler, genel zihinsel ve özel akademik yetenekler, yaratıcı düşünme, liderlik yeteneği, görsel ve gösteri sanatlarında yeterlilik, psiko-motor yetenek vb. alanların birinde ya da birkaçında yüksek performans gösterme şeklinde sıralanabilir (Ersoy ve Avcı, 2004, s.195). Bu özellikleri geliştirmeye dönük olarak eğitim programları belirlenir. Bu nedenle üstün yetenekli öğrencilerin sahip oldukları özelliklerden biri olan liderlik becerilerinin geliştirilmesi Bilim ve Sanat Merkezinin amaçlarından birisini oluşturmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı BİLSEM Yönergesi, 2007, s.3). Bu bağlamda üstün yetenekli öğrencileri diğer öğrencilerden ayıran özelliklerden birisi liderlik becerileri açısından daha iyi performans göstermeleridir (Ersoy ve Avcı, 2004, s.195). Lord, Vader ve Alliger (1986) tarafından yapılan çalışma sonucunda liderlik algısı ile zeka arasında anlamlı bir ilişkinin bulunması bu ifadeyi desteklemektedir. Bir diğer ifade ile zeka ve liderlik kavramlarının sürekli birbirini çağrıştırdığı söylenebilir (Emir ve Acar, 2007).

Liderlik vasfına sahip üstün yetenekli öğrenciler, sınıf içerisinde tüm etkinliklere büyük bir istekle katılırlar, sorumluluklarının farkındadırlar, genelde sınıfta sevilen bir kişidirler, duygularını rahatlıkla diğer insanlarla paylaşabilirler ve akranlar ve yetişkinler yanında kendine güvenleri tamdır (Akkanat, 2004, s.180-181). Bu bağlamda “güven”in liderlik vasfına sahip bireylerin özelliklerinden birisi olduğu söylenebilir (Yavuzer, 2000).

Bireyin liderlik özelliklerinin belirleyicisi olmakla birlikte güven duygusu bireyin toplumsallaşması açısından da önemlidir. Çocuğun çevresindekilerle özellikle ebeveynleri ile olan ilişkinin niteliği güven duygusunun gelişimi ile doğrudan ilişkilidir (Senemoğlu, 2010, s.75). Bu bağlamda bu temel duygunun gelişimi açısından anne ile kurulan ilk temas önemlidir. Bowlby ve Ainsworth anne ile çocuk arasındaki ilişkileri incelemiş ve destekleyici ve koruyucu bir insanla bağlilik oluşturma gereksinimi bağlanma kavramı ile açıklamışlardır (Işık Terzi ve Ergüner Tekinalp, 2013, s.103-109). Bağlanma, yeni doğan bebekle anne-baba arasında giderek artan eş güdümlü, karşılıklı destekleyici bağıdır (Gander ve Gardiner, 2010: s.214). Bağlanma biçimi bireyin sosyalleşme sürecinde ve çocuğun ileriki yaşlarında güvenli ilişkiler geliştirmesinde önemli rol oynamaktadır (Özbay, 2004, s.68). Güvenli bağlanma, kaygılı-kaygısız bağlanma ve kaçınılmalı bağlanma olmak üzere üç tür bağlanma biçimi ortaya konulmuştur. Güvenli bağlanma biçimine sahip bireyler mutlu ve özgüven sahibi olma eğilimindedirler, olumlu benlik algısına sahiptirler. Başkalarına rahatlıkla güvenebilir, yakınlık kurabilir ve özerk olabilirler. Kaçınılmalı bağlanma stiline sahip bireyler ise özerkliğe aşırı derecede önem verirler ve başkalarına karşı olumsuz tu-

tuma sahiptirler. Her iki algısında olumsuz olduğu bağlanma örüntüsü ise, korkulu stildir. Aralarında en sağlıklı ve istenilir olanı güvenilir bağlanma biçimidir (Terzi ve Tekinalp, 2013, s.103-109). Kendine güvenen, başkalarına karşı duyarlı olan, onlarla kolaylıkla ilişki kurabilen ve daha az kişisel davranan güvenli bağlanma biçimine sahip bireyler aynı zamanda liderlik özelliklerine sahiptirler (Erdoğan, 2000). Bu bağlamda güvenli bağlanma biçimine sahip bireylerin liderlik özellikleri sergiledikleri söylenebilir.

Bağlanma biçimleri ile liderlik becerileri arasındaki ilişkiyi ilk ortaya koyan kişiler Mikulincer ve Florian (1995) olmuştur. Mikulincer ve Florian (1995) tarafından İsrail askerleri üzerinde yapılan araştırma sonucunda kaygılı bağlanan kişilere göre güvenli bağlanan kişilerin daha lider olarak kabul edildiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Bağlanma biçimi ile ilişkili olan “liderlik” becerileri aynı zamanda üstün yetenekli bireyleri tanımlamada bir ölçüt olarak ele alınmaktadır (Akarsu, 2004, s.135). Ancak bir ölçüt olmasına rağmen üstün yetenekliliğin değerlendirilmesinde “liderlik” en az tanınan alanlardan birisi olmuştur (Oğurlu, 2012, s.3). Bu bağlamda araştırma kapsamında Bilim ve Sanat Merkezine devam eden öğrencilerin liderlik becerileri araştırılmak istenmiştir.

Literatür taraması sonucunda liderlik ve üstün yeteneklik hakkında çok az araştırma olduğu ve araştırmalar sonucunda okulların liderlik potansiyelini geliştirme açısından oldukça yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Emir ve Acar, 2007). Üstünlük göstergelerinden biri olan liderliğin daha fazla araştırılması, bu konudaki eksikliklerin belirlenmesi ve buna ilişkin programların geliştirilmesi oldukça önemlidir. Özellikle üstün yetenekli öğrencilerin liderlik düzeylerinin belirlenmesi ve onlara ilişkin özel programların düzenlenmesi, liderlik becerilerinin geliştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Bununla birlikte liderlik kavramının bireyin bağlanma biçimleri ile ilişkisi göz ardı edilmemelidir. Yapılan literatür taramasında bu iki kavram arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların çok az olması ve bununla birlikte liderlik özelliklerine sahip Bilsen’e giden öğrenciler üzerinde böyle bir çalışmaya rastlanılamaması bu çalışmanın yapılmasını gerekli kılmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırmanın çalışma evreni Erzurum, Bayburt ve Yozgat illerinde Bilsen merkezinde öğrenim gören üstün yetenekli öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise ise 4., 5., 6., 7., ve 8. sınıflarda öğrenim gören 153 üstün yetenekli öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan üstün yetenekli öğrencilerin 64 (41.8)’ü kız, 89 (58.2)’u erkektir.

2.1. Veri toplama Araçları

2.1.1. Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği

Delen-Koçak (2003) tarafından ergenlerin bağlanma biçimlerini ölçmek amacıyla geliştirilen ve 11 maddeden oluşan “erken ergenlerde bağlanma ölçeği” nde güvenli, kaygılı ve kaçınılmalı bağlanma biçimleri esas alınmıştır. Ölçeğin 4 maddesi güvenli ve kaçınılmalı, 3 maddesi de kaygılı bağlanmayı ölçmeye yöneliktir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı güvenli bağlanma için .64, kaçınılmalı bağlanma için .58 ve kaygılı bağlanma için .51 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklere ait Cronbach Alfa değerleri çok yüksek olmamakla birlikte ölçeğin bağlanma biçimlerini ölçmek amacıyla ergenlere uygulanabilir olduğu söylenebilir (Haliloğlu, 2008).

2.1.2. Liderlik Becerileri Değerlendirme Ölçeği

Roets’un “Liderlik Becerileri Değerlendirme Ölçeği” nin Türkçe’ye uyarlanması Çayırdağ

ve Acar (2007) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği .91 düzeyinde oldukça yüksek bulunmuştur. Ölçeğin toplam puanları arasında test-tekrar test korelasyon katsayısı .80 olarak bulunmuştur. Ölçektan alınacak en düşük puan 0, en yüksek puan ise 78'dir.

2.1.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu aracılığıyla öğrencilerin algılanan başarı düzeyi, doğum sırası ve rehberlik hizmetlerinden yararlanma hakkında bilgi elde edilmiştir. Öğrencilerden kendileri için uygun olan seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Öğrencilere ölçek sınıf ortamında gerekli açıklamalar yapılarak uygulanmıştır ve öğrencilerden kendilerine en uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Elde edilen veriler Spss 20 programına girilmiştir ve gerekli analizler yapılmıştır. Grup homojen dağılmadığı için araştırmada nonparametrik analiz yöntemleri kullanılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Üstün Yetenekli Çocukların Bağlanma Biçimleri ile Liderlik Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Üstün yetenekli çocukların bağlanma biçimleri ile liderlik becerileri puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla Pearson korelasyon katsayısı analizi uygulanmış ve üstün yetenekli çocukların liderlik becerileri ile güvenli bağlanma boyutu puanları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu ($r = .379, p = .000$), üstün yetenekli çocukların liderlik becerileri ile kaçınmalı bağlanma ($r = -.189, p = .019$) ve kaygılı bağlanma ($r = -.283, p = .000$) boyutları puanları arasında negatif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu bağlamda liderlik becerileri puanları yüksek olan çocukların güvenli bağlanma biçimine sahip oldukları söylenebilir.

3.2. Algılanan Başarı Düzeyine Göre İncelenmesi

Algılanan başarı düzeyine göre üstün yetenekli çocukların bağlanma biçimleri ile liderlik becerilerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla Mann-Whitney U analizi uygulanmıştır.

Tablo 1

Üstün Yetenekli Çocukların Algılanan Başarı Düzeyine Göre Bağlanma Biçimleri ile Liderlik Becerilerine Ait Ortalama Sıraları ve Mann-Whitney U Testi

Algılanan Başarı Düzeyi						
Boyutlar		N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Güvenli Bağlanma	Orta	27	62.09	1676	1298.50	.041
	Yüksek	126	80.19	10104		
Kaçınmalı Bağlanma	Orta	27	92.13	2487	1292.50	.026
	Yüksek	126	73.76	9293		
Kaygılı Bağlanma	Orta	27	82.80	2235	1544.50	.426
	Yüksek	126	75.76	9545		
Liderlik	Orta	27	50.17	1354	976.50	.001
	Yüksek	126	82.75	10426		

Tablo 1 incelendiğinde algılanan başarı düzeyine göre “Bağlanma Biçimleri Ölçeği’nin” “Güvenli Bağlanma” (U= 1298.50, p= .041) ve “Kaçınmalı Bağlanma” (U= 1292.50, p= .026) boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. “Güvenli Bağlanma” boyutunda başarı düzeyini yüksek algılayanların sıra ortalamaları, başarı düzeyini orta algılayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Bu bağlamda başarı düzeyini yüksek algılayanların daha güvenli bir bağa sahip oldukları söylenebilir. “Kaçınmalı Bağlanma” boyutunda ise başarı düzeyini orta algılayanların sıra ortalamaları başarı düzeyini yüksek algılayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Bu anlamda başarı düzeylerini orta algılayanların daha kaçınmalı bağa sahip oldukları söylenebilir. Bununla birlikte algılanan başarı düzeyine göre “Liderlik Becerileri” (U= 976.50, p= .001) arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Başarı düzeyini yüksek algılayanların sıra ortalamaları başarı düzeyini orta algılayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, başarı düzeyini yüksek algılayanların liderlik becerilerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

3.3. Doğum Sırasına Göre İncelenmesi

Doğum sırasına göre üstün yetenekli çocukların bağlanma biçimleri ile liderlik becerilerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis h analizi uygulanmıştır.

Tablo 2

Üstün Yetenekli Çocukların Doğum Sırasına Göre Bağlanma Biçimleri ile Liderlik Becerileri Arasındaki Farklılaşma ile İlgili Bulgular

Bağlanma Biçimi						
Boyutlar		N	Sıra Ort	Ki-kare	P	Anlamlı Fark
1.Güvenli Bağlanma	Birinci Çocuk	86	77.04	5.327	.073	-
	İkinci Çocuk	42	85.98			
	Üçüncü Çocuk	25	61.78			
2.Kaçınmalı Bağlanma	Birinci Çocuk	86	73.91	8.398	.015	1-3 3-2
	İkinci Çocuk	42	71.15			
	Üçüncü Çocuk	25	97.46			
3.Kaygılı Bağlanma	Birinci Çocuk	86	80.57	6.240	.044	1,3-2
	İkinci Çocuk	42	63.80			
	Üçüncü Çocuk	25	86.90			
Liderlik	Birinci Çocuk	86	77.04	5.327	.277	-
	İkinci Çocuk	42	85.98			
	Üçüncü Çocuk	25	61.78			

Tablo 2 incelendiğinde üstün yetenekli çocukların doğum sırasına göre “kaçınmalı bağlanma” (Ki kare_(n= 153) = 8.398, p= .015) ve “kaygılı bağlanma” (Ki kare_(n= 153) = 6.240, p= .044) boyutlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşmanın nedenini anlamaya yönelik yapılan Mann Whitney U analizi sonucu “kaçınmalı bağlanma”

ve “*kaygılı bağlanma*” boyutları açısından birinci, ikinci ve üçüncü çocuk arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Bu farklılaşma birinci ve üçüncü çocuk lehine anlamlıdır.

3.4. Rehberlik Hizmetlerinden Yararlanma Durumuna Göre İncelenmesi

Rehberlik hizmetlerinden yararlanma durumuna göre üstün yetenekli çocukların bağlanma biçimleri ile liderlik becerilerine ait puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla Mann-Whitney U analizi uygulanmıştır.

Tablo 3

Rehberlik Hizmetlerinden Yararlanma Durumuna Göre Üstün Yetenekli Çocukların Bağlanma Biçimleri ile Liderlik Becerileri Arasındaki Farklılaşma İle İlgili Bulgular

Rehberlik Hizmetlerinden Yararlanma						
Boyutlar		N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Güvenli Bağlanma	Evet	113	81.96	9262	1699.00	.014
	Hayır	40	62.98	2519		
Kaçınmalı Bağlanma	Evet	113	74.74	8446	2005.00	.228
	Hayır	40	83.38	3335		
Kaygılı Bağlanma	Evet	113	73.77	8336	1895.00	.108
	Hayır	40	86.13	3445		
Liderlik Becerileri	Evet	113	81.41	9199	1762.00	.039
	Hayır	40	64.55	2582		

Tablo 3 incelendiğinde rehberlik hizmetlerinden yararlanma durumuna göre “*Bağlanma Biçimleri Ölçeği'nin*” “*Güvenli Bağlanma*” (U= 1699.00, p= .014) boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. “*Güvenli Bağlanma*” boyutunda rehberlik hizmetlerinden yararlananların sıra ortalamaları, rehberlik hizmetlerinden yararlanmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Bu bağlamda güvenli bağlanma biçimine sahip öğrencilerin rehberlik hizmetlerinden yararlandıkları söylenebilir. Bununla birlikte rehberlik hizmetlerinden yararlanma durumuna göre “*Liderlik Becerileri*” (U= 1762.00, p= .039) arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Rehberlik hizmetlerinden yararlananların liderlik becerileri sıra ortalamaları yararlanmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma sonucunda liderlik becerileri ile bağlanma biçimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Liderlik becerileri yüksek olan bireylerin daha güvenilir bağlanma biçimine sahip olduğu söylenebilir. Bir diğer ifadeyle güvenilir olma özelliğinin liderliğin gerektirdiği özelliklerinden birisi olması araştırma bulgusunu desteklemektedir (Akt: Ağdaş-Şen, 2011, s. 11). Bununla birlikte Berson, Dan ve Yammarino (2006) tarafından yapılan çalışma sonucunda güvenli bağlanan grup üyelerinin kendilerini daha etkin gördükleri sonucuna ulaşmıştır. Bu durum liderlik ile bağlanma biçimi arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Bununla birlikte güvenli bağlanan çocukların liderlik becerilerini de içine alan uyum becerileri açısından daha avantajlı olduğu bulunmuştur (Barcons, Abrines, Brun, Sartini, Fumado ve Marro, 2012, s. 91). Bu anlamda da güvenli bağlanma biçimi ile liderlik arasındaki ilişki göz ardı edilemez.

Araştırmada algılanan başarı düzeyine göre “Güvenli bağlanma”, “Kaçınmalı Bağlanma” ve “Kaygılı Bağlanma” puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu bağlamda güvenli bağlanma biçimine sahip olan üstün yetenekli çocukların akademik başarılarını yüksek olarak algıladıkları, akademik başarılarını orta olarak algılayanların ise kaygılı ya da kaçınmalı bağlanma biçimine sahip oldukları söylenebilir. Bu durum güvenilir bağlanma biçimine sahip bireylerin güdülenme düzeylerinin daha yüksek olması ve bununla birlikte başarı algılarının da daha fazla olması ile açıklanabilir. Moss ve St-Laurent (2001) tarafından yapılan çalışma sonucunda güvenli bağlanan çocukların güvensiz bağlanan akranlarına göre iletişim, bilişsel fonksiyonlar ve motivasyon puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kaçınmalı ve kaygılı bağlanan çocukların ise motivasyon puanları daha düşük bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle güdülenme düzeyi yüksek olan bireyler başarılı olacaklarına yönelik daha iyimser bir tutum sergilerler. Bununla birlikte çocuğun bilişsel fonksiyonları ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişki anne-çocuk arasındaki ilişkinin algılanmış biçimi ile de açıklanabilir (Burger, 2006, s. 289). Pianta, Nimetz ve Bennett’a (1997) göre öğrenci ile öğretmen arasındaki ilişkinin niteliğinin çocuk ile anne arasındaki ilişkinin niteliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda güvenilir bağlanma biçimine sahip bireyler öğretmenleri ile güvenilir bağ oluştururlar. Öğretmenle kurulan güvenilir bağlanma aynı zamanda üstün yetenekli çocukların öğretmenle sağlıklı bir ilişki kurmasına ve bunun da derslere olumlu yansımaları ile açıklanabilir. Bu durum araştırma sonucu elde edilen başarı düzeylerini yüksek algılayan üstün yetenekli çocukların güvenilir bağlanma biçimine sahip olması durumunu açıklamaktadır.

Araştırma sonucuna göre akademik durumunu yüksek olarak algılayanların liderlik becerilerinin akademik durumunu orta olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu durum sahip olunan benlik kavramı ile açıklanabilir. Benlik kavramı, bireyin kendisine yönelik algılamalarını ve kendisini ve kişilerarası ilişkileri değerlendirmesini içermektedir. Okul eğitimi ile de pozitif yönde ilişkili olan benlik kavramı aynı zamanda bireylerin kendilerini değerli görmelerini de içermektedir. Bu bağlamda kendini değerli görme beraberinde popülerliği ve motivasyonuda getirir. Bununla birlikte popülerlik ve kendini değerli hissetme benlik kavramını daha da güçlendirmektedir (Şahin, 2011, s.496-497). Liderlik becerilerine sahip bireylerin motivasyonlarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu bağlamda liderlerin yüksek motivasyona sahip olması görev üstlenme sorumluluğu ile ilişkilidir (Davaslıgil, 2004, s.286). Bununla birlikte Güneş (2010, s.55) tarafından yapılan çalışmada Bilim ve Sanat merkezine devam eden öğrencilerin liderlik becerilerinin akademik notu 4 ya da 5 olan öğrenciler arasında farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu bağlamda araştırma sonucu ile paralellik göstermemektedir.

Araştırmada doğum sırasına göre birinci ve üçüncü çocukların kaçınmalı ve kaygılı bağlanma biçimlerinin daha fazla olduğu söylenebilir. Bu durum anne ile çocuk arasında kurulan ilişki ile açıklanabilir. Çocuğun anne ile kurduğu ilk temas çok önemlidir. Bir diğer ifadeyle annenin verdiği tepki anne-çocuk arasındaki ilişkinin niteliği ve niceliği açısından önemlidir. Bebeğin anneye bağlanma biçimi de bu ilişkinin doğal bir yansımasıdır (Aydın, 2008, s.55-58). Bununla birlikte Adler de anne-çocuk arasındaki ilişkiyi daha çok doğum sırası açısından ele almıştır. Kardeş ilişkilerinde annenin tutumuna ve bu tutumun aile içindeki çocuğun konumuna göre değişimini incelemiştir (Bakırcıoğlu, 2010, s.192-194). Doğum sırası ailenin yansıma kardeşler arasındaki konumu belirleme açısından da önemlidir. Doğum sırası çocuğun birinci, ikinci ya da üçüncü çocuk olmasını

ifade etmektedir ve her bir durum olumlu ve olumsuz yönler içermektedir. Doğum sırası sosyal yapı içerisinde çocuğu sunulan bir yerdir ve bireyin yetişkinlik yaşamında da önemli etkilere sahiptir (Shulman ve Mosak, 1977). Genç anne-babalar tarafından yetiştirilen ilk çocuk aşırı hoşgörü ve kırgınlık arasında bir tutumla karşılaşır. İkinci çocuğun gelmesi ile birlikte anne-baba sevgisini paylaşmak durumunda kalacaktır. Üçüncü çocuk ise ailenin gözünde hiç büyümeyen ve en çok şımartılan çocuktur. Bu da üçüncü çocuğun kendisinden daha güçlü ve yetenekli olan kardeşlerinin yanında eksiklik duygusu duymasına yol açmaktadır. İlk çocuk da annesinin zorunlu olarak azalan sevgisi sonucu terk edilmiş duygusu yaşayabilmektedir (Bakırcıoğlu, 2010, s.192-194). Bunlar, birinci ve üçüncü çocuğun kaçınılmalı ve kaygılı bağlanmasının nedenlerini belirgin bir şekilde ifade etmektedirler. Aynı zamanda doğum sırası ile liderlik becerileri arasındaki ilişki araştırılmış ve araştırma sonucunda doğum sırası ile liderlik becerileri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Benzer şekilde Güneş (2010) ve Oğurlu (2012) tarafından yapılan çalışma sonucunda ulaşılan öğrencilerin liderlik becerileri ile doğum sırası arasında anlamlı bir farkın olmadığı bulgusu araştırma sonucunu desteklemektedir.

Araştırma sonucuna göre rehberlik hizmetlerinden yararlanan üstün yetenekli öğrencilerin, rehberlik hizmetlerinden yararlanmayan öğrencilere göre daha güvenilir bağlanma biçimine sahip oldukları söylenebilir. Bu durum güvenilir bağlanma biçimine sahip olan öğrencilerin iletişim becerilerinin yüksek olması ve kolaylıkla yardım isteyebilmeleri ile açıklanabilir. Sadece güvenli bağlanan bireyler stresli koşullarda güvenlik duygusunu koruyabilir ve problemi çözme açısından keşfetme duygusunu etkin bir şekilde kullanabilir (Sümer ve Güngör, 1999). Bununla birlikte Terzi ve Çankaya (2009) tarafından yapılan çalışma sonucunda güvenli bağlanma stili puanları ile dış yardım arama arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kaçınılmalı ve kaygılı bağlanma stil puanları ile dış yardım arama arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda güvenli bağlanma biçimine sahip bireylerin herhangi bir sorun karşısında dış yardım arama içerisinde olduğu söylenebilir. Bu durum, güvenli bağlanan bireylerin rehberlik hizmetlerinden daha fazla yararlandığı şeklinde yorumlanabilir. Güvenli bağlanan bireyler dış desteğe başvururlar bulgusu birçok çalışma sonucunda elde edilmiştir (Kobak ve Sceery, 1988; Ognibene ve Collins, 1998). Bu bağlamda bu çalışmaların araştırma sonucunu desteklediği söylenebilir. Bununla birlikte araştırma sonucunda rehberlik hizmetlerinden yararlanan üstün yetenekli öğrencilerin, liderlik becerilerinin rehberlik hizmetlerinden yararlanmayan üstün yetenekli öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu durum duyarlılık kavramı ile açıklanabilir. Başkalarının gereksinim ve ilgilerine duyarlı olma aynı zamanda liderlik eğiliminin de özelliklerinden birisidir (Davaslıgil, 2004, s.213). Yakmacı Güzel (2004) tarafından yapılan çalışma sonucunda yüksek motivasyon ve yüksek liderlik özelliklerine sahip bireylerin bazı alanlarda aşırı duyarlı olduklarını bulmuştur. Bu bağlamda liderlik becerilerinin yüksek olması duyarlılıklarının yüksek olması ile ilişkilidir. Liderlik becerileri yüksek üstün yetenekli öğrenciler güç durumları kolaylıkla aşabilir ve sosyal süreçleri aktif bir şekilde sürdürürler (Ersoy ve Avcı, 2004, s.196).

Yapılan çalışma doğrultusunda üstün yetenekli öğrenciler arasında sahip olunan özellikler ve bazı değişkenler açısından farklılaşmalar bulunmuştur. Bu farklılaşmalar doğuştan getirilen yetenekle birlikte alınan eğitim ve çevre ve kişilik özellikleri ile açıklanabilir. (Davaslıgil, 2004, s.286-287).

Araştırma sonuçlarına göre aynı çalışma daha geniş bir örneklem üzerinde üstün yetenekli ve

normal öğrenciler arasında karşılaştırmalı olarak yapılabilir. Bununla birlikte anne-babaların bağlanma biçiminin çocukların liderlik becerileri üzerindeki etkisine bakılabilir. Ayrıca okullarda liderlik becerileri geliştirmeye yönelik destekleyici programlar hazırlanabilir.

5. KAYNAKÇA

- Ağdaş Şen, N. (2011). *Öğrenci algılarına göre öğretmenlerin liderlik becerileri: ilköğretim okullarında bir araştırma*. (Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul).
- Akarsu, F. (2004). Üstün yetenekli çocukların ailelerinin sorunları. M. R. Şirin ve diğerleri (Ed). *Üstün yetenekli çocuklar seçilmiş makaleler kitabı* (s.127-155). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Akkanat, H. (2004). Üstün veya özel yetenekliler. M. R. Şirin ve diğerleri (Ed.). *Üstün yetenekli çocuklar seçilmiş makaleler kitabı* (s.155-168). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Aslan E. A. ve İmamoğlu S. (2009). Üstün yetenekli ergenlerin bağlanma stilleri ve yaratıcı düşünce becerileri ilişkilendirilebilir mi?. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17.
- Ataman, A. (2012), Üstün yetenekli çocuk kimdir?. Geleceğin mimarları üstün yetenekliler sempozyumu (s. 4-15).
- Aydın, A. (2008). *Eğitim psikolojisi, gelişim-öğrenme-öğretim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bakırcıoğlu, R. (2010). *Çocuk ve ergende ruh sağlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Barcon, N. , Abrines, N., Brun, C., Sartini, C., Fumado, V & Marre, D. (2012). Attachment and adaptive skills in children of international adoption. *Child and Family Social Work*, 19, 89–98.
- Berson, Y., Dan, O., & Yammarino, F. J. (2006). Attachment style and individual differences in leadership perceptions and emergence. *The Journal Of Social Psychology*, 146, 165-182.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (İ.D. Erguvan Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayıncılık. (2004).
- Çağlar, D. (2004). Üstün zekalı çocukların özellikleri. M. R. Şirin ve diğerleri (Ed.). *Üstün yetenekli çocuklar seçilmiş makaleler kitabı* (s.111-127). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Çayırdağ, N. ve Acar, S. (2007), “Roets’un Liderlik Değerlendirme Ölçeği’nin (RLDÖ) Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması”, 16.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Eğitim Fakültesi, 5-7 Eylül, Tokat.
- Davaslıgil, Ü. (2004). Üstün olma niteliğini kazanma. M. R. Şirin ve diğerleri (Ed.). *Üstün yetenekli çocuklar seçilmiş makaleler kitabı* (s. 283-287). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Delen Koçak, Ülkiye, (2003). *Erken ergenlerde bağlanma ölçeği geliştirme çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Emir, S. ve Acar, S. (2007). Zekâ-liderlik ilişkisi: üstün zekâlı olan ve olmayan öğrencilerin liderlik becerilerinin karşılaştırılması. *İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4, 189-201.
- Erdoğan, İ. (2000). *Okul yönetimi ve öğretim liderliği*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Ersoy, O. ve Avcı, N. (2004). Üstün zekalı ve üstün yetenekliler. M. R. Şirin vd. (Ed.). *Üstün yetenekli çocuklar seçilmiş makaleler kitabı* (s.195-210). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Gander, J. M. & Gardiner, H. W. (2010). *Çocuk ve ergen gelişimi*. B. Onur ve A. Dönmez (Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Güneş, A. (2010). *İlköğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerle normal gelişim gösteren öğrencilerin liderlik becerilerinin karşılaştırılması (Kırşehir ili örneği)*. (Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri).
- Haliloğlu, S. (2008). *Ortaöğretim 9. Sınıf öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri, bağlanma biçimleri ve işlevsel olmayan tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Malatya ili örneği)*. (Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya).
- Işık Terzi, Ş. ve Ergüner Tekinalp, B. (2013). *Psikolojik danışmada güncel kuramlar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kobak, R. R. & Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: working models, affect regulation, and representations of self and others. *Child Development*, 59, 135-146.
- Lord, R. G., De Vader, C. L., & Alliger, G. M. (1986). A meta-analysis of the relation between personality traits and leadership perceptions: An application of validity generalization procedures. *Journal of Applied Psychology*, 71, 402-410.
- Mikulincer, M., & Florian, V. (1995). Appraisal of and coping with a real-life stressful situation: The contribution of attachment styles. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21, 406-414.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2007). *Bilim ve sanat merkezi yönergesi*, www.meb.gov.tr Erişim tarihi: 26.12.2014.
- Moss, E. & St-Laurent, D. (2001). Attachment at School Age and Academic Performance. *Developmental Psychology*, 37, 863-874.
- Ognibene, T. C., & Collins, N. L. (1998). Adult attachment styles, perceived social support and coping strategies. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15, 323-345.
- Oğurlu, Ü. (2012). *Liderlik becerileri geliştirme programının üstün zekâlı olan ve olmayan öğrencilerin liderlik becerilerine etkisi*. (Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul).
- Onur, N. (2006). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Pianta, R. C., Nimetz, S. L., & Bennett, E. (1997). Mother-child relationships, teacher-child relationships, and school outcomes in preschool and kindergarten. *Early Childhood Research Quarterly*, 12, 263-280.
- Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim, öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Shulman, B. H. & Mosak, H. H. (1977). Birth order and ordinal position: Two Adlerian views. *Journal of Individual Psychology*, 33, 114.121.
- Sümer, N., ve Güngör, D. (1999). Psychometric evaluation of adult attachment measures on Turkish samples and a cross-cultural comparison. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14, 71-109.
- Şirin, M. R., Kulaksızoğlu, A. ve Bilgili, A. E. (2004). *Üstün yetenekli çocuklar seçilmiş makaleler kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

- Terzi, Ş. ve Cihangir Çankaya, Z. (2009). Bağlanma stillerinin öznel iyi olmayı ve stresle başa çıkma tutumlarını yordama gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4, 1-11.
- Üzümcü, E. (2011). *Öğrenme teorileri: eğitimsel bir bakışla*. M. Şahin (Çev. Ed.). (5. Baskıdan çeviri). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yakmacı Güzel, B. (2004). 10.sınıf Türk öğrencilerinin aşırı duyarlılıkları hakkında bir karşılaştırma çalışması. M. R. Şirin vd. (Ed.). *Üstün yetenekli çocuklar seçilmiş makaleler kitabı* (s.403-409). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Yavuzer, H. (1985). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

